

Tandrčak

Dičiji list na bunjevačkom jeziku • Subotica, januar 2012. • Godina V

broj
49

Srićan Božić!

RIČ UREDNIKA

Draga dico,

Potrudili smo se da vam „Tandrčak” stigne taman prid zimski raspust i da vam baš on prvi čestita Božić i Mlado lito. Budite i u novoj 2012. godini vridni i pametni, ko i dosad.

A mi ćemo se u redakciji „Tandrčak” već potruditi da na ovim stranicama i dalje bude šareno i veselo, ko i

dosad. Čitajte nas i dalje, al nam i pišite i šaljite vaše likovne radove, u tom će vam pomoć vaši učitelji, a mi ćemo ji rado objaviti. Ovaj put za nas crtali su đaci iz Bajmoka, da pokažu svojim drugarima kako oni vide salaše.

Raspust je prid vama, odmorite se i sigrajte - zaslužili ste!

urednik:

mr Suzana Kujundžić - Ostojić

Tehnički urednik: Nikola Stantić
Saradnici: Ruža Josić, Ana Popov, Eva Bačlija, Branka Bešlić, Ana Vojnić Kortmiš, Tihomir K. Matković, Ružica Parčetić, Nataša Nimčević

Ilustrator: Bane Kerac

Štampa: Rotografika Subotica

CIP - Каталогизacija u publikaciji Библиотека Матице српске, Нови Сад
087.5

TANDRČAK : dičiji list na bunjevačkom / odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 2008 br.1 - Subotica : Bunjevački informativni centar, 2008.- ilustr. : 30 cm
Mesečno

ISSN 1820-6735

COBISS.SR-ID 228104199

Ljuskura i tisto na času

Izborni predmet „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture” pridstavlja pravu riznicu bogati nastavni sadržaja zdravo zanimljivi i poučni za dicu. Pored jezički sadržaja i upoznavanja specifičnosti bunjevačkog govora, zanimljive književnosti i mogućnosti

pismenog i usmenog izražavanja na bunjevačkom, značajno misto u nastavi bunjevačkog zauzima područje elementi nacionalne kulture. Iz časova, koji su sad već za nama, pokazalo se da su sadržaji ovog područja dicit najzanimljiviji.

Početkom decembra, učenci OŠ

„Matija Gubec” od 5. do 8. razreda imali su mogućnost savladati vištinu izrade predmeta od ljuskure i figurice od tista.

Radionice za tisto i ljuskuru

Kako nam se bliži jedan od najveseliji

i omiljeni svetaca, Božić odlučila sam da za dicu na časovima bunjevačkog organizujem zanimljive radionice di ćemo se osposobljavat za rad s ljuskurom i s tistom.

Nastavnim planom i programom je predviđeno da na časovima bunjevačkog mogu učestvovat saradnici, ljudi od zanata, umitnici, književnici, slikari, glumci, istoričari, etnolozi...

Svudan oko nas je priroda

Za učenike šestog razreda organizovana je radionica izrada predmeta od ljuskure. Času je prisustvovala **Lozika Homolja**, za izradu predmeta od ljuskure. Na samom početku časa Lozika je divanila o prirodnim vrijednostima i o značaju njegovog priznavanja svudan oko nas.

Podsutila je dicu da nam priroda toliko tog lipog nudi, samo treba priznat i na pravi način iskoristit i priblikovat. Vrlo je značajno što je skrenila pažnju da od prirode ništa nije otpad i da se sve mož lipo iskorist i od tog napraviti štogod lipo. Ukazala je na značaj vremenski prilika od koji zavisi boja ljuskure, koju možemo lipo kombinovat kad pravimo razne ukrase. Ljuskura treba da bude mekana, lipo sortirana prema boji i tako lakša za upotrebu i stvaralaštvo.

Na času smo naučili da je pravo bogatstvo znat šta sve možemo napraviti

od prirodnog materijala. Naučili smo pravit anđela od ljuskure. Sam proces je zdravo zanimljiv, dosta lak i jednostavan.

Ando, ruža i jagnje od ljuskure

Vidili smo kako se pravi ruža, jagnje i zvizda. To što smo naučili, prava je lipota, bogatstvo i dar od prirode, al i od nastave bunjevačkog. Sa ovog časa smo očli bogatiji za jedno novo saznanje i stečeno iskustvo. Ova radionica je pravi primer kako se mož povezat prirodno bogatstvo s narodnom tradicijom. Prneli smo na dicu vištinu priblikovanja ljuskure i tako sačuvali ovu tehniku od zaborava, jel narodno blago se prinosi s kolina na kolino i na taj način čuva od zaborava.

Kako se pravi božićnjak

Učenici petog, sedmog i osmog razreda imali su radionicu pravljenja figurica od tista za božićnjak. Času je prisustvovala **Marija Bošnjak**, iz Male Bosne, za izradu figurica od tista. Ova radionica je pravi dar za dicu jel su u uvodnom dilu časa naučili važnost i značaj svake figurice, ko i redoslid kojim se među na božićnjak, a isto tako i da se figura konja ne među na božićnjak. Radionici je prisustvovalo nekoliko učenika šestog razreda, kako bi savladali veštinu oblikovanja tista i tako pokazali svojim drugarima, šestacima.

Pošto je puno dice u našoj škuli na bunjevačkom, ne mogu svi u isto vrijeme učestvat u radionici, pa su zato bili podijeljeni u grupe.

Učenici su naučili pravit figurice Josipa, Marije, Isusa u jasticama, kokoške, jaganjce, tice, ruže, grožđe, burad...

Na času su mogla vidit i tri zdravo lipo ukrašena kolača, ko i knjigu sa uputsvom i lipim funkcionalnim slikama za izradu figurica. Učenici su na ovom času pokazali izuzetnu kreativnost, sposobnost i maštu.

Naš božićnjak na izložbi u Maloj Bosni

Najlipše figurice smo pobirali, i metili na kolač koji se našo na izložbi božićnjaka u Maloj Bosni, 4. decembra 2011.godine. Ova radionica ima veliki značaj u čuvanju narodne tradicije i prinošenjom na mladi naraštaj vištinu pravljenja figurica od tista za božićnjak sačuvana je od zaborava. Prinošenje viština, koje su odlika bunjevačke narodne tradicije, i njevo prinošenje s kolina na kolino je jedan od najznačajniji ciljeva izborne nastave „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture“. Veliki je doprinos za očuvanje tradicije jedne nacionalne zajednice je i nesebično prinošenje viština i znanja na mladi naraštaj, pa se tako čuva tradicionalne vrijednosti bunjevačke zajednice od prastari vremena do danas.

Mirjana Savanov

Božić u Bajmoku

U organizaciji BKC „Bajmok”, u sali Mesne zajednice „Bajmok” održana je Božićna izložba. Važno mesto u programu najava obilježavanja Božića imala su dica iz Osnovne škole „Vuk Karadžić”.

Učiteljica Svetlana Mormer pripremila je s dicom i prigodan program. Dica su prvo nakitila granu, a kasnije je svaki učenik koji pohađa nastavu Bunjevačkog govora s elementima nacionalne kulture učestvovao u programu. Mogle su

se čuti božićne recitacije i pismice, al naravno, svi su čekali kraj.

Zašto? Zato što su se u BKC „Bajmok” potrudili da učešće u programu ne bude zabadavao. Naime, svako dte je dobilo poklon-paket. I da ste vidili te sriće kad je pedesetak mališana dobilo pakete!

N. S.

Božić

Jestel čuli da se i život poklanja? Za jedan taki poklon znađu tvoji roditelji – darovan si njim ti! A jedna mama Marija darovala je svima nama jedno dite - to je **Isus**. Njegov je otac Bog, pa je to dite Božji sin. Mi ga zovemo Božić, što znači mali Bog i svi slavimo njegov rođendan.

Bilo je to davno, prija 2011 godina, kad je **car Idon** naredio popis. Da ne uvrde cara, na put iz Nazareta krenili su i **Josip** i **Marija**. Al Marija je bila trudna, zdravo se umorila i nije mogla dalje od sela Vittejeva. Tu su ušli u jednu košaru da se malo odmoredi je Marija rodila malog Isusa. Rođen je na slami i metnili su ga u jaslje, a životinje su ga grijale svojim dahom. Iako se rodio u košari, u babine je došlo tušta ljudi i darivali ga. Prvi su stigli pastiri kojima su anđeli javili radostnu vist. Oni su dite darivali osmihom. Bilo je tu još darivanja: anđeli pismom, zvijezde svitloću, životinje dahom da se ne smrznje i jaslama da legne, mudraci zlatom, Josip brigom i zaštitom, a svi drugi ljudi svojom virom i poklonima koje su imali.

Od onda, Badnji dan i Božić su najveseliji sveci za svakog kršćanina. Bunjevci, ko i drugi narodi, imaje i lipe običaje za ove svece.

U svakoj bunjevačkoj kući pripravlja se: božićna grana, božićnjak (kolač s kvasom), bili luk, med, jabuke, slama ispod astala i čaršapa, svića, žito.

Za Badnji dan se kuva posna večera: gra, nasuvo, riba... a za Božić svečana užna.

Najvažnije je da na ovaj dan porodica bude na okupu, da su svi veseli i zdravi, da se raduju malim stvarima.

Tušta ljudi očekuje 25. decembar da slave rođenje Isusovo. Al pravi Božić počima onda kad:

kad slušaš mamu i tatu;
ne zaboravljaš poštivat sve starije;
pomogneš i znancu i neznancu;
oprostiš drugima ako su te uvidili, a izviniš se onima koje si ražalostio;
kad imaš i podiliš s onim koji nema.

Kad bi Isus ponovo prodivanio ljud-

skim gasom **Lambert Noben** misli da bi kazo:

„Rodio sam se ko siroma - da ti u meni možeš nač svoje bogatstvo.

Rodio sam se malen - da ti ne želiš vladat drugima.

Rodio sam se u košari - da ti naučiš posvećivat svaki prostor.

Rodio sam se u pećini - da svaki čovik dobre volje ima pristup meni.

Rodio sam se slabašan - da me se nikad ne bojiš.

Rodio sam se brez oružja - da ti imaš povirenje u moju dobrotu.

Rodio sam se iz ljubavi - da ti nikad ne sumnjaš u moju ljubav.

Rodio sam se ko čovik - da se ti nikad ne stidiš bit ono što jesi.

Rodio sam se u jednostavnosti - da ti ne budeš komplikovan.

Rodio sam se ponižen - da ti možeš zaobać svaku oholost.

Rodio sam se u tajnosti - da ti možeš zaobać svako isticanje.

Rodio sam se ko dite - da ti naučiš bit jednostavan ko dite.”

Znači, Isus se rodio kad nije bilo televizora, struje, mobilni telefona (pogotovo oni na „tač skrin“), komputera, evra, frižidera, voda nije tekla iz slavina, nije bilo patika (ni „najke“ ni „ribok“) – al Isus je pomago svima u nevolji, pošotovo sve ljude svita, vridno učio i pošotovo sve ljude druge, oprašto svima grije što su mu učinili. Njega je Bog poslo na zemlju da svi vidimo kaki čovik triba bit.

Josic Ruža

U to vrime godišta

U to vrime godišta
Mir se svitu navišća
Po rođenju Ditešca
Kom je Majka Divica.
Anđeli se javili,
Rajsku pismu slagali,
Slava Bogu pivali,
A mir ljudma prosili.
Diva Sina rodila,
Đavlu silu slomila,
Svitu Spasa podala,
Nama majka postala!

Crkvena narodna pisma

Rođenje Isusovo

Noć domove obavila,
tek se lavež pasa čuje...
Nad Betlehemom zasja svitlost –
glas radosti njom putuje.

Anđeo se odjedared
u tom jarkom svitlu javi
i pastire sve razbudi
pismom koja Boga slavi.

Spasitelj se noćas rodi
koji duše s nebom spaja,
koji na se grije prima
i otvara vrata raja.

Na te riči svi pastiri
krenu tražit Božjeg Sina.
U jaslama čedo nađu,
padnu prid njim na kolina.

Zapivaše punog srca,
slaveć milosrdnog Boga,
što darova mir ljudima
i svog sina jedinoga.

Na nebu je iste noći
jedna zvizda zablislala
i mudraca tri povela
do Betlema. Tu je stala.

U pećini svitloj, sjajnoj,
čedu su se poklonili,
suvo zlato, smirnu, tamjan
na jaslance položili.

Pa i oni zapivaše
sa suzama u očima,
slaveć Boga u visini,
što podari mir ljudima.

Ana Popov

Kako se pravi „Tandrčak“

Ovaj put će nam se predstaviti učiteljica **Ruža Josić**, koja je svim stalnim čitaocima našeg lista poznata po zanimljivim tekstovima „Oću da znam“ i o bunjevačkoj tradiciji „Običaji“.

Koja su vaša najdraža sjećanja iz djetinjstva?

Zdravo sam se volila sigrat. Ko mala jedva sam čekala da tata dođe s posla da se sigramo konja. On je, onako umoran, moro četvoronoške da me nosi na leđima po sobi. Kad sam već malo narasla sigrala sam se na sokaku s dicom iz komšiluka: vije, žmure, šantiškule, pravili smo kolače od blata, dvorce od piska, namištaj od čička. Sigračke baš i nismo imali sem kad nam kargod donese Mikulaš el zec. S njima smo se sigrali zimi kad zavije snig.

U koju ste škulu išli i koji Vam je bio najdraži predmet?

Išla sam u Osnovnu škulu „Matko Vuković“. Ona je u to vrime imala i zgradu pored Buvljaka, di sam završila prva tri razreda. U početku sam volila sve predmete, a kako sam rasla tako sam sve više volila matematiku.

Zašto ste se odlučili da budete baš učiteljica?

Maštala sam ja i o drugim zanimanjima. Prvo sam tila bit glumica. Onda sam tila bit Pišta – tako smo zvali čovika koji je tiro biciglu i prodavo sladoled po ulici (to danas više nema). Volila sam vozove pa sam tila bit prvi ženski mašinovođa. Raspitivala sam se koja škula triba za direktora...Na kraju sam upisala i završila učiteljsku škulu. Već odavno radim taj poso i ne bi ga minjala ni za jedan drugi. Volim dicu i to je najlipši poso na svitu!

Kako nastaju ideje za Vaše tekstove iz rubrika „Oću da znam“ i „Običaji“?

U kući moji roditelja poštivali su se svi bunjevački sveci. Onako kako sam ji ja slavila opisivam u rubrici „Običaji“. Svoje znanje upotpunim čitajući knjige, stranice interneta el razgovorom s drugim ljudima. Za rubricu „Oću da znam“ pišem o onom što je mene interesovalo kad sam bila mala, o onom što mi dica koji idu na bunjevački kažu da bi volila čitat i o svemu što mi padne na pamet.

Koji od ti tekstova se Vašim učenicima najviše dopo?

Ne mož se tu izdvojiti samo jedan tekst. Al mi dica kažu da najradije čitaje tekstove o životinjama.

Imatel koju želju koju još iz djetinjstva niste ispunili?

Želja iz djetinjstva? Kad sam bila mala imala sam želju da odem na drugu stranu Zemljine kugle. Čula sam da je tamo Amerika. Jedared sam uzela bricu, očla

iza kuće i počela kopati jamu da probušim zemlju i dođem do tog kontinenta. Sad znam da to tako ne ide, al bi ja i dalje volila otići u Brazil, Argentinu, Australiju...

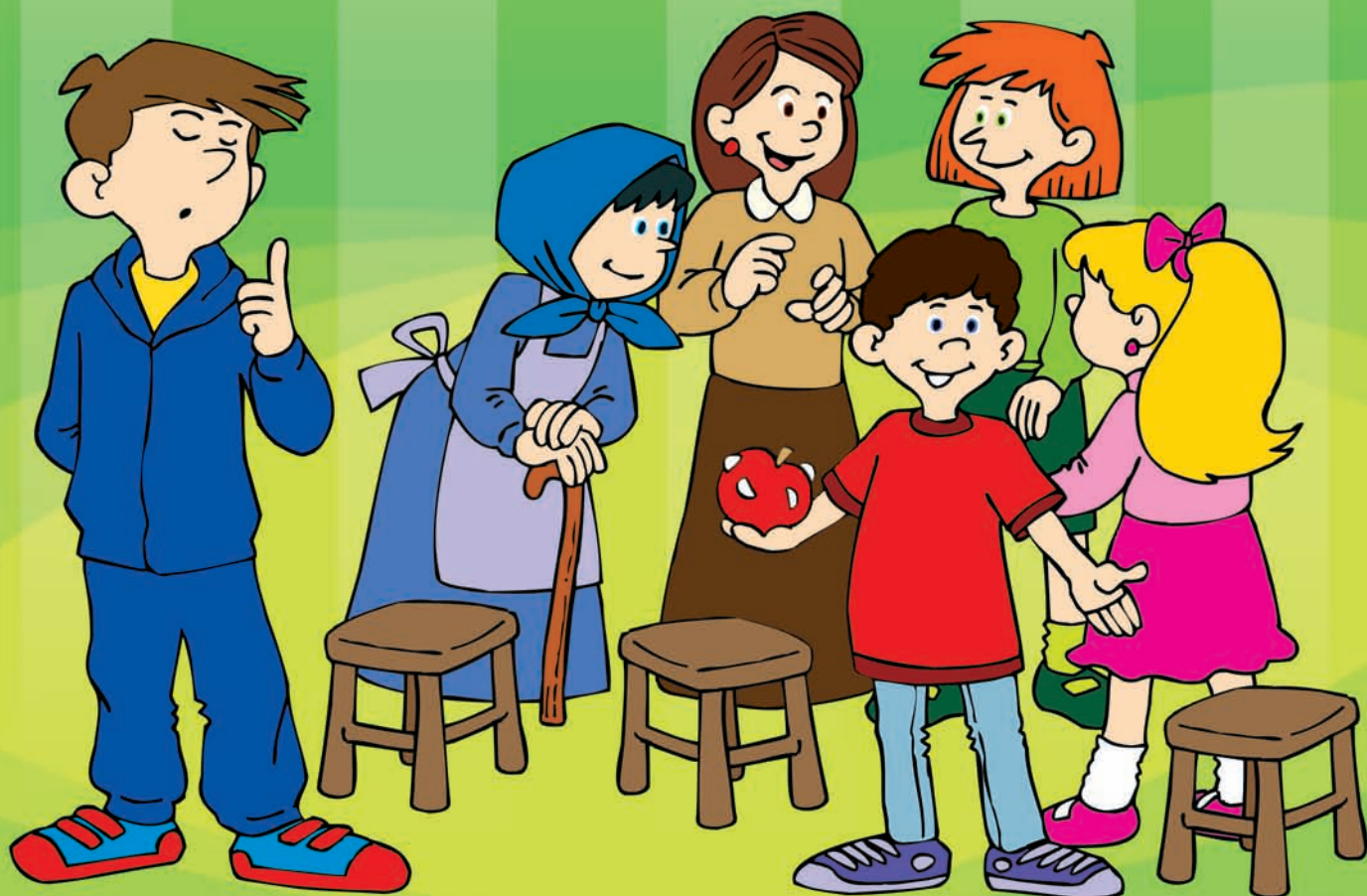
Kako Vam se čini Vaše djetinjstvo u poređenju s današnjom dicom?

Velika je razlika izmed mojeg djetinjstva i djetinjstva današnje dice. Mislim da smo se mi više družili, zajedno se sigrali, sami pravili sigračke, izmišljali pravila koja smo svi poštivali. Današnja dica dobiju sve gotovo i ne znadu se zabavit sotim što imaje. Možda smo za to krivi mi, roditelji, jel dici ne dozvoljavamo da se sigraje u pisku, barici, blatu - da se ne umažu, ne damo njim makaze - da se ne posiku, iglu - da se ne ubodu, bojimo se saobraćaja, kerova, pa ji ne puštamo napolje da se sama nauče brinit o sebi. Mi, odrasli, ne dozvoljavamo djetetu da bude dite.

Suzana Kujundžić Ostojčić

ČESTITAMO MATERICE

ČESTITAMO MATERICE

LICA:

pripovidač
Ana
Blaško
Ružica
mama
nana

PRIPOVIDAČ

Adventsko je ladno vrime,
mraz steže i štipa,

al dičica vesela su –
baš je zima lipo.
Sa njom stižu dani koje
željno iščekuju,
svi blagdani pridstojeći
zdravo ji raduju.
Još nedilje dvi ji samo
od Božića dile...
Materice jutros su jim
osmij izmamile.
Bila krila anđeoska
takla su jim čela,
iz postelje vruće, meke
u dan nov povala.

SCENA
(dica razgovaraje o
Matericama u svojoj sobi)

ANA

Joj, kako sam već čekala
blagdan Materica,
tad darove dobijaje
sva poslušna dica.
Poslušna sam, dobra bila,
čila kuća zna,
čigurno ću štogod lipo
danas dobit ja.

RUŽICA

A šta su to Matelice,
kaži meni Ane,
nisam dobro zapamtila
sta je bilo lane.
Ocul i ja dobit bebu,
Balbika se zove,
jal s vasala sal i kapu,
lukavice nove?

BLAŠKO

Sad zapamti, seko moja,
kad te ko zapita –
Materice zafala su
mami od dīteta.
Svoju nežnost, blagost,
ljubav
uvik mama daje,

i ta briga, za nas dicu,
nikad ne pristaje.

Roditelje svoje triba
navik poštivat,
četvrta je to zapovist,
svako mora znat.

ANA

Ajmo brzo mami, nani,
opominje sat,
al najprijia moramo jim
pismom čestitat.
Lipo ćemo deklamovat,
svi u jedan glas...
Ta čigurno već u kujni
čekaje na nas.

2. SCENA
(pridašnji, u kuhni s mamom
i nanom)

ANA, RUŽICA, BLAŠKO

Faljen Isus, gazdarice,
čestitamo Materice!
Mi smo došli priko mora
da nam date malo ora.
Snašla nas je strašna muka,
podajte nam i jabuka.

Vidili smo i ovaca
pa nam dajte i novaca.
(čestitaje Materice nani i
mami)

NANA

Živi, zdravi dico bili!
lako ste mali,
baš ste jutros lipo nama
blagdan čestitali.
Pripravila maramice
tirolske vam nana,
jel su tako odvajkada

dica darivana.
I jabuka nabodeni
novcom, orovima,
da donesu zdravlje, sriću,
nana za vas ima.

ANA, RUŽICA, BLAŠKO

Fala, nane naša mila,
još nam dugo živa bila!

MAMA

I mama će danas dicu
lipo darivat,
al će poklon drugačiji
od nane vam dat.

Znam da Ana čitat voli
od svega najviše,
stranice iz slikovnice
već se na nju smiše.
Za Blaška je nova sigra,
znam najveći dar,

posli užne kad je metne
u svoj računar.

A Ružica, načula sam,
baš Barbiku želi...
Evo, sama joj je došla
da je razveseli.

ANA, RUŽICA, BLAŠKO

Fala mama, al nam kaži
od kog uvijek čuješ
sa čim da nas razveseliš
srca obraduješ?

PRIPOVIDAČ

Uvik radost, uvik sriću
nose Materice
jel osmijkom tad zablista
svako diže lice.
Ja znam da svi dobro znate
otkaleg je ta lipota –
svaka mama zvizdica je
i sunce života.

- Ana Popov -

Božićna pripovitka

Tako bila jedared jedna žena koja je imala tri curice **Maru, Katu** i **Anu**. Čovik joj je već od prija tri godine godite bio otiran na rad u drugu državu, i od to dobo nikad ništa nije čula za njeg. Curice su je često pitale: „**Mamo, kad će se naš baćo vratit kući?**“, a ona je uvijek kazala „**Daće Bog, jedared će on nas iznena-**

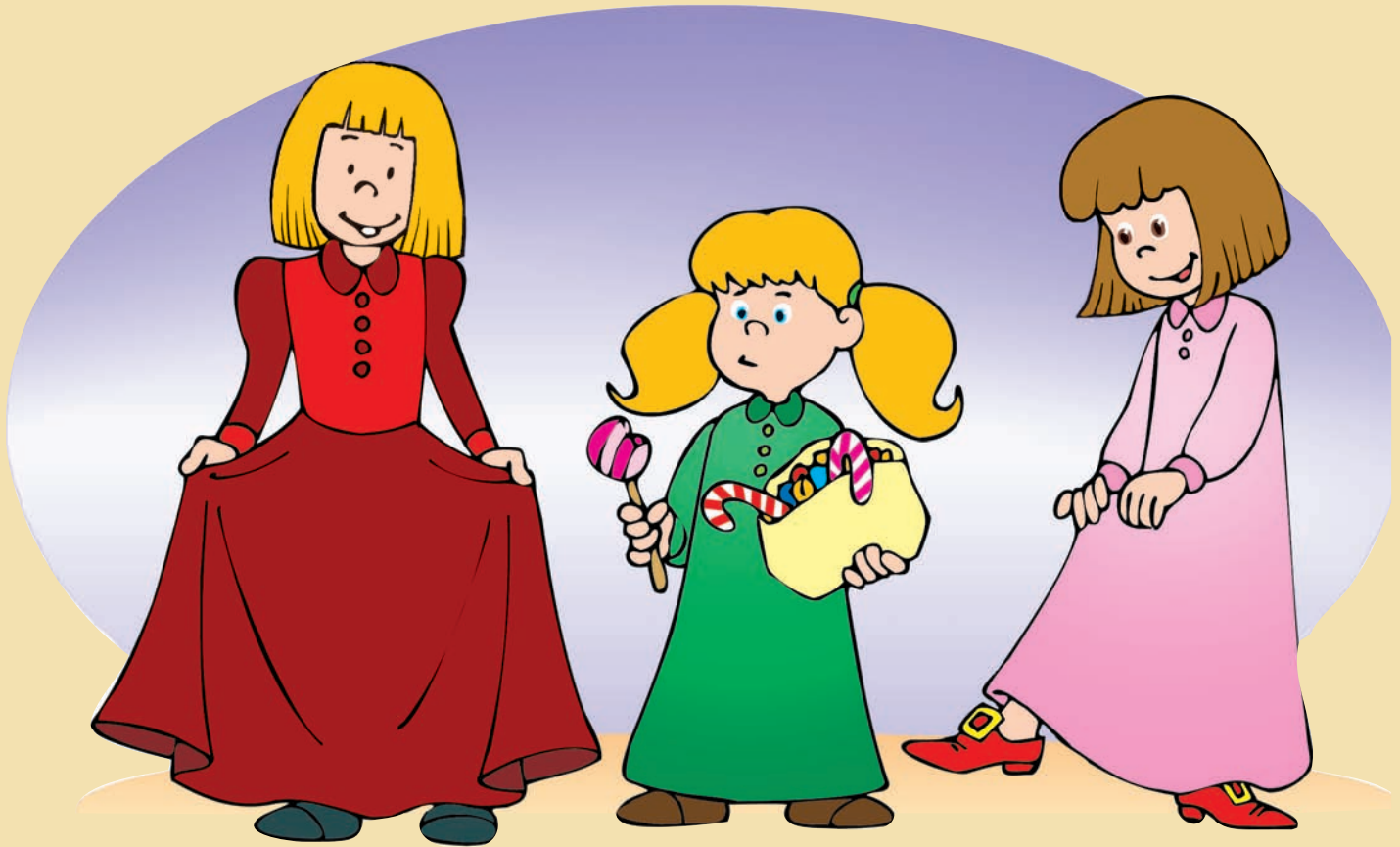
dit.“ A šta njim je drugo i mogla kazat.

Cure se skoro nisu ni sićale baće, al su ga svaki dan gledale s mamom na vinčanoj slici, koja je visila u sobi na zidu, i uvijek su ze za njeg molile Bogu uveče s mamom. Mara je išla u drugi razred, Kata u prvi, a Ana još nije išla u škulu. Živili su dosta siro-

maški, al su zato uvijek bile vesele i dobro učile u škuli, a prid spavanje njim je mama pripovidala pripovitke.

Približavo se Božić, dica su u škuli divanila šta bi ko volio dobit za Božić. Tako su i nji tri maštale kaki bi koja poklon volila dobit za Božić, a znale su da njim to mama ne mož

kupit. Mara je poželila novo ruvo, Kata nove cipele, a Ana je poželila tušta slatkiša. Na Badnji dan, kad su dica išla iz škole, divanili su kaka je čija grana i šta će ko imat za večeru, a jedan se deran rasplako. Dica su ga pitala, „Marko, zašto plačeš“?, a on kaže, „Moja se mama razbolila, pa neće moć ništa kuvat za večeru“.

Kad su cure došle iz škole, pripovidale su mami šta je Marko kazo. Sad su sve četiri želile kakogod pomoć Marku i njegovoj mami. Skuvali

su od svoje bede malko više i odneli njim večeru. Iako je i za nji bilo malo, bile su srične što su drugima pomogle. Posli večere, pomolile su se Bogu, ko i uvijek, pa legle spavat.

Kad, jedared u srid noći kogod kvreca na vrata, mama pita ko je i čuje glas: „Ja sam, tvoj čovik, evo vratio sam se kući.“ Žena je upalila lampaš i lagano otvorila vrata. Sve joj je srce poskočilo od sriče kad ga je vidila, i što je živ i zdrav došo baš na sam Božić. Kad je ušo u kuću oma je izlju-

bio svoje curice, koje su onako još sanjave, oma pripoznale svojeg tako dugo željenog i čekanog baću. Al kad je on još izvadio i poklone, pa metio ispod grane, i to baš one koje one i poželile, njevom veselju nije bilo kraja. Živili su još dugo u zdravlju i srići, cure su se lipo poudavale, i tušta su Božića proslavili, al ovog su se uvijek s posebnim veseljom sićali.

Bunjevačka narodna pripovitka
Ana Vojnić Kortmiš

Zlatna ribica

Na pragu smo nove 2012. godine i cigurno bi svi volili u njoj bit što srićniji. Jedan od pojmova koji oma podsića na sriću svakako je i zlatna ribica. On je ta koja ispunjava nevirovatne tri želje i minja život na bolje u jednom trenutku. Al šta znate još o zlatnoj ribici? Ako znate malo, jevo prilike da saznate više. Ukoliko vam se to što pročitate o ovim lipim ribicama dopadne, možete ji zatražit od roditelja za kućne ljubimce. Nez znam dalje ispunit oma tri želje i očel vam se sve u životu priko noći prominit na bolje, al nikad se ne zna – vridi probat.

Kako je nastala zlatna ribica

Zlatna ribica spada u red najranije odomaćeni riba. Što je danas čini jednom od najpoželjniji akvarijumski ribica. Kinezi su još prije iljadu godina počeli s odabirom primeraka vrste *Carassius auratus*, od koje su vremenom i selektivnim mrestom, dobili današnje varijetete zlatne ribice.

A ima ji više, kako po obliku i veličini, tako i po boji krljušti. Tako imamo bile, žute, narandžaste, crvene, crne, itd. Nisu ritkost ni kombinacije dvi jel vriše navedeni boja.

Iako su preteče današnji zlatni ribica na kineskim dvorovima služile za izranu, uočeno je da nike od nji mutiraje u druge boje jel njeva originalna boja je siva.

Niki dvisto godina od ovog otkrića, počelo se s planskim ukrštanjem riba koje nose ovu genetsku karakteristiku, tako da je mrest riba ko rezultat davo samo mlad s isključivo jarkom narandžastom bojom, vrlo ugodnom za oko.

Ko i ribe koje su zbog svoje sive boje bile nezanimljive i služile za izranu, zlatne ribice su držane u manjim bazenima, al u dekorativne svrhe. Tako je bio običaj da se prid gostima par komada odvoji u manje akvarijume kako bi mogle bit vidljive svo vri-me.

Prvo u Kini pa Japanu i najposli u Evropi

Za vrime dinastije Song, držanje ovi riba van dvora bilo je zabranjeno. Pošto su njezine boje bile simbol imperije, dinastija Ming sa sobom

donosi praksu da se umisto ribnjaka ove ribe drže i razmnožavaje u prostorijama di žive i ljudi.

Smatrane su za znak sriće pa su bile poželjan detalj ambijenta. U 13. viku se prvi put pojavljiva varijetet s karakterističnim repom koji naginje nadoli u više pravaca.

Njeva veličina je takođe svedena na daleko prihvatljiviju veličinu šljive, iako zlatne ribice znadu narast i po par puti više.

U 17. viku iz Kine ovi kućni ljubimci i jedan od simbola imperijalne Kine, nalaze put do Japana. Di s velikim entuzijazmom Japanci razvijaje nove fele. Nedugo potom, moreplovci donose prve primerke u Portugal, a otale vremenom se šire po ciloj Evropi.

Za vinčanje – zlatna ribica

U južnoj Evropi se razvio običaj da mladoženja poklanja zlatnu ribicu svojoj izabranici, u znak virnosti i prosperiteta zajedničkog života koji ji čeka. Međutim, ovaj običaj se nije održo. Sridinom 19. vika zlatne ribice se pojavljivaje i u Americi.

Tamo su takođe postale vrlo popularne, pogotovo med dicom.

Kako se drži zlatna ribica

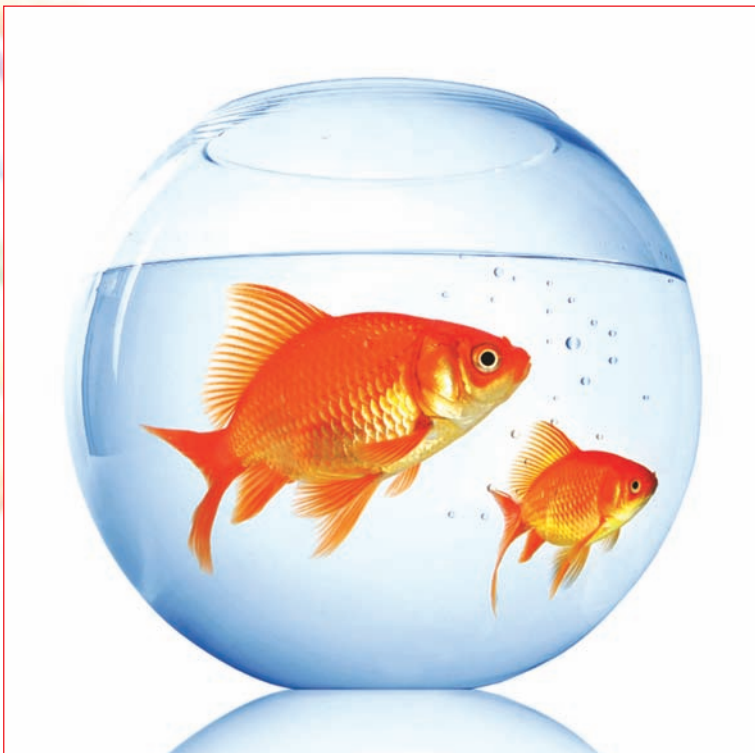
Triba znat da zlatne ribice relativno brzo zagađuju vodu u kojoj žive,

kako izlučevinama, tako i hemikalijama koje štite njevu krljušt. Zato se preporučiva redovno čišćenje akvarijuma. Idealna mira je da na jednu zlatnu ribicu ide oko 40 l vode.

Nikako nije preporučljivo dodirivati je golom rukom, jer sluzavi sloj koji je formiran na njevoj krljušti može doći u dodir s bakterijama na koje nije otporan, što često rezultira bolešću, pa i smrću ribice.

Ukoliko duži period žive u zamračenoj prostoriji, vrmenom gube specifičnu boju i izblide

u varijetet izmed bile i sive. Iako su poznate kao ositljive, ako se pravilno i savisno održavaju, mogu poživiti čak 10 godina.

Pri izboru akvarijumskog bilja, treba konsultovati prodavca koje bilje mož opstat pored nji, jer su po prirodi vrlo sklone grickati sve što se mož poist.

Takođe nisu agresivne prema drugim ribicama, a veličina njim uglavnom pomaže da ji se manje agresivne ribice klone.

T. K. Matković

Slobodno vrime

Slobodno vrime je vrime bez obaveza, odnosno, ono vrime koje ne provodite u škuli, na nastavi ili kod kuće dok učite. Zabrinjavajuće je što često čujem u kontaktu s učenicima, da je slobodnog vremena sve manje a i da ono malo slobodnog vremena što imaju provode ispred televizora ili kompjutera...

Gledanje televizije je danas postala glavna aktivnost djece. Televizija ima veliki uticaj na djecu, koja u proseku provedu tri do četiri sata dnevno ispred televizora. Morate znati ako provodite tušta vremena gledajući televizor postoji opasnost da imate lošije ocjene u škuli, čitate manje knjiga, manje se družite s drugarima, ne bavite se sportom... Naravno da televizor diluje primamljivo za vas jer nudi mnoštvo informacija i sadržaja, ali budite svjesni da te informacije mogu biti neprikladne i netačne. Neprikladni sadržaji (nasilje, ubistva, pornografija, rasna, etnička i polna netrpeljivost, upotreba droge i alkohola)

su često zastupljeni na televizijskim programima. Dešava se da neki od vas često ne mogu napraviti razliku između fantazije prikazane na televizoru i realnosti.

Zbog svega navedenog dobro bi bilo da svoje slobodno vrime kvalitetno iskoristite.

Pokušajte isplanirati svoje slobodno vrime. Ako se pitate: kako, evo nekoliko korisnih savjeta:

- napravite dnevne rasporede (od ustajanja, ručka, boravka u škuli, učenja i planiranja slobodnog vremena);
- odaberite u škulskoj biblioteci knjigu koja će vam biti zanimljiva i koju ćete čitati u slobodno vrime;
- posavjetujte se sa nastavnikom fizičkog vaspitanja koji sport preporučiva vama tj. da se njime bavite;
- ukoliko imate interesovanja za muziku, ples ili štogod drugo raspitajte se dal u sklopu škole ili organizaciji grada postoji ponuda sekcija ili aktivnosti

primereni vašim interesovanjima;

- pogledajte repertoar bioskopa ili pozorišta i isplanirajte odlazak;
- organizujte druženje s drugarima;
- ukoliko se znate klizati možete posjetiti gradsko klizalište.

Nadam se da će vam ovi savjeti pomoći u organizaciji slobodnog vremena. Ukoliko ste zagriženi ljubitelji televizije izaberite prikladne sadržaje primerene vašim godinama a ne sapunice, talk-show-ovi, parade estradni zvijezda za odrasle i ne gledajte televiziju u suviše dugačkim intervalima.

Branka Bešlić, psiholog

Kako se u svitu slavi Nova godina

Nova godina el Mlado lito u cilom svitu pridstavlja obnavljanje života, a običaji vezani za taj dan potiču još iz daleki vrmena. Smatra se da su je prvi proslavljali Vavilonci još prije 4.000 godina. Al, pošto se slavilo dolazak novog života u prirodi, oni su je slavili početkom prolića i to slavlje trajalo je 11 dana. Za to vrme mogli su radit šta su tili.

I u Starom Rimu su je slavili s po-

četka prolića sve dok **Julije Cezar** nije naredio da se poštiva kalendar i Nova godina počme slavit 1. januara. Januar je dobio ime po rimskom bogu Janusu, koji ima dvi glave - jednom gleda unatrag, u godinu koja je prošla, a drugom unaprid, u godinu koja tek dolazi.

Danas većina naroda u svitu, nuz tušta vatrometa, poklona, ila i pića, čeka Mlado lito 1. januara. Svima je

važno da su veseli, nasmijani, da pi-vaje i igraje a da pri tom stvaraje veliku buku. To potiče iz pradavni rituala tiranja zli demona. Jedino šta danas udaraje u druge predmete: u lonce, palačintare, zvone zvona, svi-rajaje sirene, pucaje petarde (ovo poslidnje je opasno i zabranjeno!).

Svaka zemlja ima i poniku specifičnost

GRČKA - U Grčkoj se proslava poklapa s proslavom Svetog Vasilija. Legenda kaže da je ovaj svetac imo zadatak prikupit porez za državu. Ljudi su mu davali zlato i drugo blago. Vlastelin se ražalostio na siroti narod i kazo Vasiliju da sve vrati onom od koga je uzo. Kako se on nije mogo sitit ko mu šta dao, jel je tog bilo tušta, ispeko je jedan velik kolač u njeg metio sav nakit i na gradskom trgu razdilio narodu. Pripovida se da je baš svako dobio svoje blago natrag. Od tog vrmena u Grčkoj obavezno za astalom imaje Vasilijovu tortu u kojoj je novčić. Onaj ko ga dobije biće srićan cile godine.

DANSKA - Danci imaje interesantan običaj. Oni cile godine čuvaje stare tanjire i u ponoć ji razbijaje prid vratima svoji prijatelja. Tamo di je rpa velika - porodica ima tušta prijatelja.

KINA - Kinezi detaljno čiste kuću da bi odbacili sve staro i gadno. Na ulicama se organizuju proslave sa obaveznim papirnim zmajovima.

JAPAN - Zvona u Japanu u toku

decembra miseca zvone 108 puta da bi otirali toliko ljuski mana, a posli tog svi imaju zadatak da se smiju kako bi otirali zle duhove.

ITALIJA – Italijani najbučnije proslavljaju Novu godinu jel što veća buka, zlo će brže pobić. Iz kuće bacaju sve stare, nepotrebne stvari, od namještaja do odiće, i to kroz penđer.

VELIKA BRITANIJA – Oni štripe ko će njim prvi banit u kuću. Ako je to muškarac s poklonom (imaće cile godine uglja za vatru, kruva na astalu i pića za domaćina) – dobro je, a ako je žensko..

KOLUMBIJA – Većina familija oprave kaku mušku lutku, metnu u nju sve nepotrebne stvari i napišu sve ono što bi tili zaboravit, dodaju koju petardu i – tačno u ponoć je spale.

Tako sve ružno ostavlja za sobom i nada se srićnijoj godini.

Interesatno je i ko šta mora poist za Mlado lito

Na **Kubi** moraju poist 12 grepfrotova u ponoć da bi bili srićni cile godine;

Austrijanci prave sladoled od mentola u obliku ditelne s četiri lista;

Norvežani se časte pudingom od pirinča u kojem će se srića smišit cile godine onom ko nađe sakriveno zрно badema;

Holandani peku fanaka jel misle da njim to donosi sriću;

Španci triba u ponoć da poidu za sriću 12 zrna grožđa;

Sicilijanski običaj kaže da će srića u novoj godini doć onima koji na

Novu godinu idu lazanje, no nesreća slidi svima koji na taj dan idu makarone el bilo koje drugo tisto.

Meni su, ipak, najzanimljiviji običaji u skandinavskim zemljama, di se organizuje trka u želji da se „prisvoji” Dida Mraz. Nova godina je praznik dobrog raspoloženja, najlipši želja i čestitaka, druženja, veselja, i poklona ispod bogato okićeni grana. Poklonima se raduju jednako i oni koji dobijaju i oni koji darivaju. A zajedničko za sve narode, od Bunjevaca pa nadalje, je radost, veselje i vična nada da će slideća godina bit srićnija, bolja, s više petica u škuli od ove koja je prošla.

*U to ime i mi svima čestitamo
Novo lito s željom da ti se
sve nade ostvare!*

Josić Ruža

Maja u oblacima

Autor ovog dićijeg romana Gradimir Stojković rođen je 1947. godine u banatskom selu Mramorak. Studirao je žurnalistiku i pedagogiju u Beogradu, a danas se bavi književnim radom i zaposlen je u biblioteci „Laza Kostić” u istom mistu.

Jedan je od najčitaniji pisaca za dicitu posljednji godina, a privođen je i na tušta svitski jezika. Najveću popularnost doživili su njegovi romani: „O hajduku”, zatim „Buba”, „San”, „Prvi”, „Raduj se mladiću” i „Maja u oblacima”. Pored romana objavio je i nekoliko zbirki pripovidaka, ko i prilipe zbirke dićiji pisama.

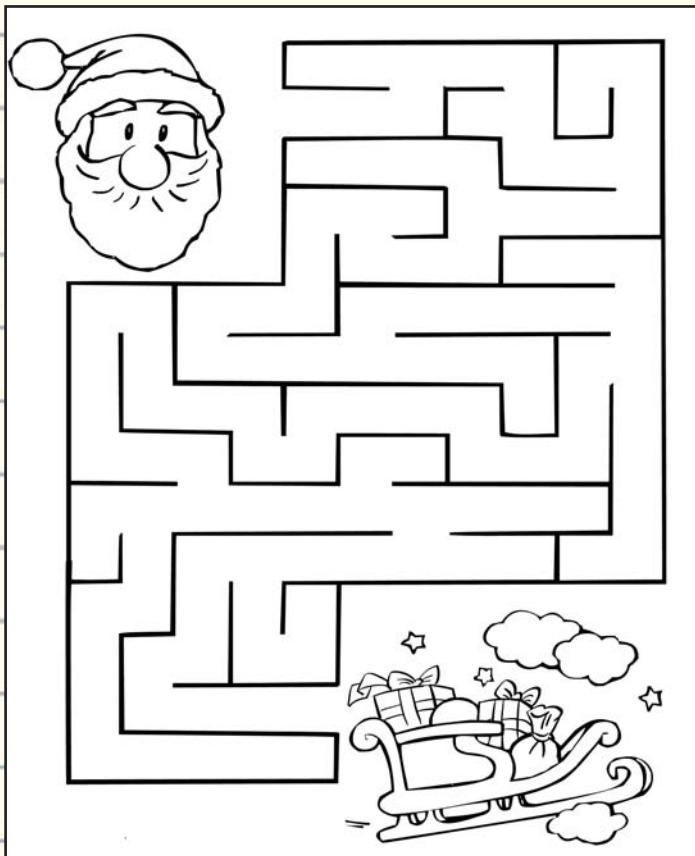
Za roman „Maja u oblacima” dobio je nagradu Zmajevi dićiji igara za najbolji roman naminjen dicitu i mladima u 2005. godini.

Šta želim i šta mi se događa? Pitanje koje svi često postavljamo sebi. Problemi koji divojčicu Maju dočekivaju u stvarnom svitu, imaju rišenje samo u snovima. A šta se događa kad snovi postanu stvarnost? Rišenje je u ovoj knjigi.

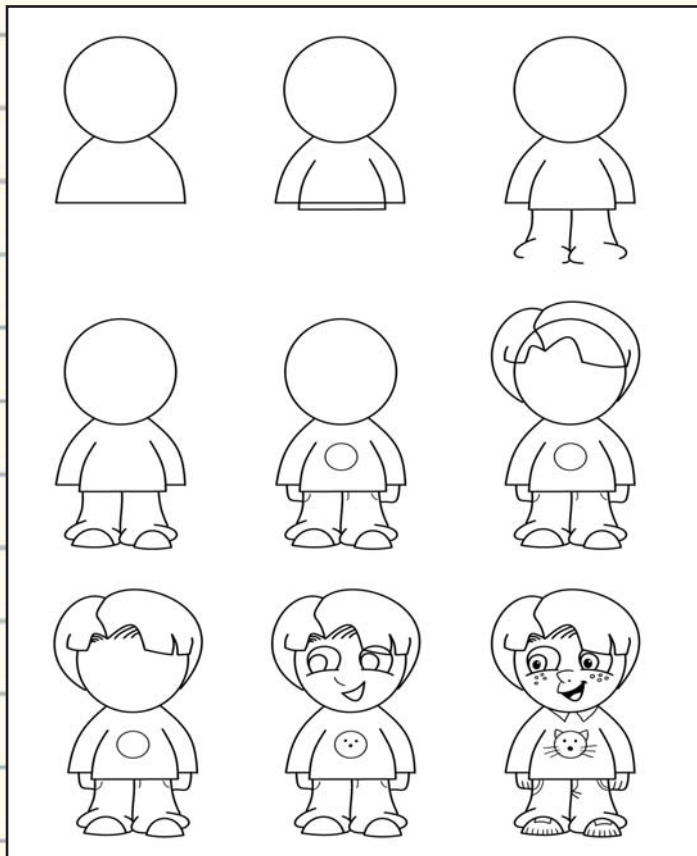
Ana Popov

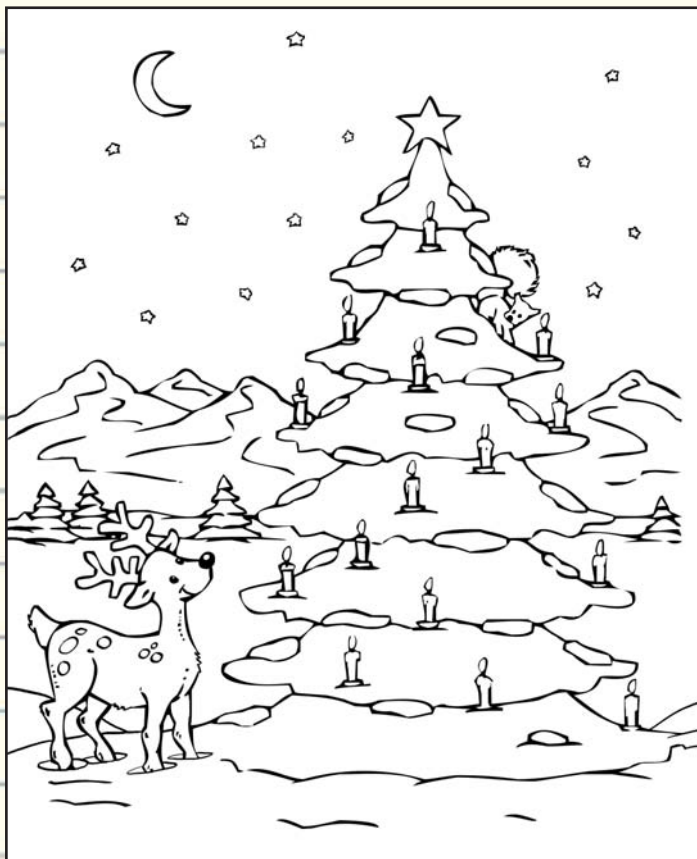
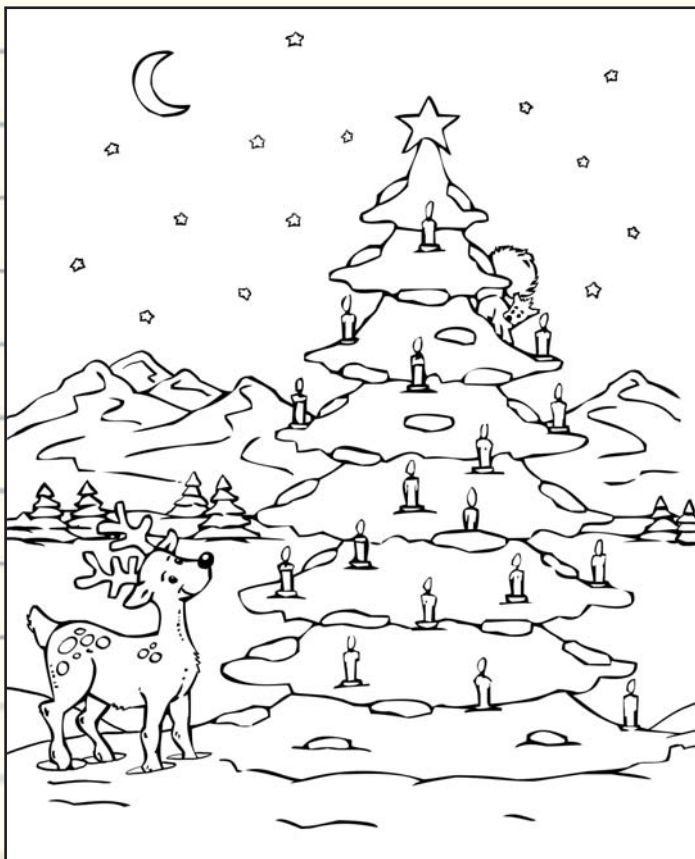

PRONAĐITE PUT KROZ LAVIRINT!

NACRTAJTE DERANA!

PRONAĐI RAZLIKE IZMED OVE DVI SLIKE!

DVA SPUŽA

Susrila se dva spuža na putu. Kad su se malo izdivanili o svemu šta njim se novo izdešavalo, pita jedan:

– Mogli bi krenit lagacko u bioskop.

Drugi se složi i upita:

– A šta se prikaziva nagodinu?

KO ĆE TO PLATIT

Marko nagrabilo u prodavnici sigračaka punu kotaricu pa pravać na kasu.

Kasirka ga začuđeno pita:

– A ko će to platit?

– Kako ko? Pa Dida Mraz, odgovori Marko i ode.

ZAŠTO

Zašto Dida Mraz ima bilu bradu?

– Zato da bi se mogo sakrit na Severnom polu.

Šta je to crveno bilo, crveno bilo i kotrlja se niz brdo?

– Dida Mraz.

Šta Dida Mraz dobije ako se zaglavi u odžaku?

– Dobije stra od zatvorenog prostora (klastrofobiju).

Di Dida Mraz bude kad je na godišnjem?

– U ho-ho-ho-telu!

BUNJEVAČKE NARODNE IZREKE

Došo sebi. (Osvistio se.)

Došo vrag po svoje.

Dotiro cara do duvara.

Dotiro ji štrangom na propust.
(Kaže se kad kogod primora koga da radi štogod di će stradat.)

Dotiro se ko stari fijaker.

Dotleg je dobro dok te ne žalidu.

Iz knjige „Narodne umotvorine bački Bunjevaca“ Marko Peić i Grgo Bačlija

ZAMALO

Joso i Stipan divane. Maštaje tako šta bi i kako bilo kad bi dospili u pustinju.

Joso: – Aha, a zamisli da te povija lav, kako bi njemu pobigo?

Stipan: – Pih, zdravo jednostavno. Trčim, trčim, trčim i kad već pomisli da će me uvatit, pokazem livu ruku al skrenem desno, i zašaram mu oma!

CRNI I BILI MEDVID

Sustrili se bili i crni medvid, pa crni pita bilog:

– Jal, koji sapun koristiš?

KOLIKO IMAM PERECA

Izašla Marica iz pekare a čeka je napolju Manda.

Marica će: – E Mande, ako sad pogodiš koliko sam pereca kupila, daću ti obadva.